

Івана перед морем (Excerpt in Ukrainian)

Translated by: Olena Dzijuba-Pogrebniak
Contact of the translator: dolenapogr@gmail.com

«Бачила оголошення в інтернеті, є ще шафа? ... так ... прийду», - сказав жіночий голос із виразно м'якою вимовою. Через двадцять хвилин у дверях з'явилася пані моїх років, у по-справжньому міні чорній спідниці, з надто яскравою рожевою помадою від носа до підборіддя, обвішана блискучими прикрасами. Заки її два (боснійські? сербські? чорногорські?) сутенери в чорному, кожен з діамантовою сережечкою в лівій мочці, вовтузилися з шафою, ми стали в коридорі і ніяково усміхалися одна одній.

«Україна?»

«Так і ні, близько, Росія»

«Обожнюю російських поетів»

Вона витріщилася на мене з-під товстої туші.

«Цветаєва, Бродський, Мандельштам ...» - набралася відваги я.

«Ви знаєте?» - видно було, що вона щиро здивована, і це дало мені підстави подумати, що, можливо, вона колишня учителька, яка погано закінчила, і їй, не зважаючи на розкату поведінку, нелегко доводиться на нових манівцях. Але вона вочевидь не хотіла продовжувати розмову в тому руслі і замовкла.

«І як там зараз у вас? Після російського вторгнення в Крим? Ви ж приблизно з тих країв, чи не так?» Уявляла собі нашу шафу в її кімнатці, стіни якої вочевидь пофарбовані на рожево, в якій вона проводить свої дні переважно в стані сну після того, як ціліснічкі ночі відтанцьовує біля жердини в якомусь похмурому барі.

«У нас все ок», - випалила вона, немов чекала на це запитання. Мене завжди дивує той прастррах людини перед режимом, прищеплений у ранньому віці, від якого не можливо позбутися, де б ця людина потім не жила. При цьому я й далі до кінця не розуміла, чи вона росіянка, чи українка.

«Там небезпечно, там воюють?» - прикинулася я наївною.

Вона відмахнулася рукою, аж забряжчали її браслети, отак ніби відмовляється від запропонованої кави: «Небезпека в мирі, а не в війні».

[...]

Тютюну достатньо, і відколи на Відов день закінчилося навчання, ми щодня сидимо перед залюдненою кафаною і п'ємо сливовицю, водянисту ракію або ж турецьку каву з чистого ячменю, пише Адріан дружині влітку, хоча лише до десятої, бо потім діє комендантська година. Променад на диво жвавий, там готують на вертелі печеню з ягняти по 140 динар за кг. На базарі можна роздобути лише цибулю, часник і неймовірну кількість полуниць. Радо б вам послав якийсь пакуночок цукру та иматок сала, але нема. Харчуюся в їдальні, прою пив лише один раз, хліб тут змішаний з картоплею. Шкода, що я надто мало цікавився приготуванням їжі, бо наша кухарка знає на диво мало рецептів. Хоча недавно пройшли жнива, борошна немає, у селян повні мішки грошей. Коли відбувається церковний собор, благословення, збирається понад тисячу людей, приходять гармоністи і грають коло. Селяни платять по 200, 300 динар. Грошей як сміття, а товари можна роздобути лише по знайомству. В Белграді одна й та ж пісня: забави, співачки, музика в кожному закладі. Якщо в тебе є гроші, отримаєш все, що

хочеш, від солодоців до шовкової білизни. Пара опанків, яка на час мого приїзду коштували 100 динарів, тепер коштує 2500.

Івана йде відразу до чоботаря Крмолця і замовляє в нього пару сандалів сорок четвертого розміру. *Заплачу тоді, коли їх зважу, бо якщо вони важитимуть більше чотирьохсот грам, я їх не візьму,* пригрозила вона майстру. Німецька пошта не дозволяє пакетів важчих, ніж двісті грам, а це одна сандалія на посылку. Послала б ще багато чого, якби можна було роздобути, можливо у такий спосіб трохи б очистила собі совість, оскільки останнім часом її заносило в інші світи: уявляла собі обійми й усмішку, оту усмішку з піднятим лівим кутиком, той промінь на обличчі, той приязний дотепний погляд.

У мене була інсоляція, але це дурниця, дехто помер від тропічної малярії.

Івану знову скорчило в шлунку, гарячий докір розлився тілом: якщо Адріян помре, це буде її карою. Ніколи не вірила в оту католицьку зуб-за-зуб помсту, але якісь вищі сили її трафлять, якщо її почуття не будуть щирими, якщо не зробить усього, що в її силах, якщо не матиме кришталево чистих думок, якщо забуде про власну шкіру, котра, як їй здавалося, зсихається, її шкіра, яка без чоловічих дотиків зробилася такою занедбаною.

Ми, словенці, як одна сім'я. Тут божий спокій, лише дорожнеча і брак того чи іншого, або ж якісь несподівані відвідини нагадують про війну. Останнім часом повівав свіжий вітерець, ми були улюбленою столицею найрізноманітніших «воєвод» та їхніх банд. На порядку денному були п'янство, насильство, грабіж, вбивства. Тепер владу взяли ті, хто тут саме для цього, і весь край став легше дихати.

Якщо Адріана вб'ють чи поранять, у цьому буде її вина, в цьому буде винен брак її любові, її непостійність, її слабкість, її безвольність, вона повинна витримати, бо в ній уже оселяється нове передчуття того, що своїми діями може погубити чоловіка – і в неї, в ту, яка колись так хоробро протистояла Шклячанам, в неї в'їдається та загроза, та нова форма страху.

Ходжу до одного російського емігранта, інженера, навчаю його німецької мови. Плати з нього не беру ніякої, бо в нього нічого немає. Мене пригощають варенням, ракією і кавою. Росіянин позичив мені плавки для купання, яке тут у великому місті називається «піти на пляж». Одна крамниця називається Лувр, друга Москва, маємо корчму Казина і Бульвар. Хоча примітив жахливий. Я отримав твої пакети: з білими штанами, трьома хустинками, трьома парами шкарпеток Бата, краваткою, відріз сукна і трохи ароматного мила.

У Івани знову поліпшився настрій, Адріанові новини вже не були такі вражаючі, перетворилися на частину повсякдення, її та його, вони звикли до відстані, принаймні тієї миті так здається, тієї хвилини, коли день переливається в інший, такий самий, і поки буде так, буде добре, хай так буде, бо потім таки вдарить грім ... тому буде не так вже й погано, якщо Івана візьме свій кошик для грибів і знову піде до лісу, вона ступає тією ж самою стежкою і серце її калатає, свіже повітря і запах болота розганяють її кров і думки, і охоплює молоде хвилювання.

Тут один підручник з словенської мови, один з географії, два однакові з математики і один з історії ... хоча його незабаром треба буде переписати на ново, - сказав їй Віталій. Стоїть серед папороті, здалеку чути церковні дзвони. Вперше гарна музика, майнуло в голові Івани. Ще кілька грибів, для алібі. На верх скатертинки, під якою сховано п'ять книг, покладе три білих і два підберезовики. Для кожної книги один гриб росте.

Івана усміхнулася йому. І він знову так гарно подивився на неї, що тепло розлилося її спиною і щось запалахкотіло в животі. *Смерть фа... щасливо, - сказав їй.*

Щасливо, відповіла вона.

Наприкінці серпня у Піни набрякла шия і піднялася висока температура, вона захрипла і з заструпленого носа текли шмарклі. Івана у відчай: знала, знала, що щось трапиться, але Адріянові про Пінину дифтерію не напише ані слова, це покарання вона повинна відбутися сама, сама зноситиме всі біди, з нього достатньо випробувань. Перебирає в пам'яті, як і коли вона реагувала на Пінин плач, як - на її бажання, що часом були вимаганням, як на її хвороби, які були благішими, ніж оця теперішня, і здається їй, що ніколи не поступала правильно, докоряє собі, аж щоразу її ріже в шлунку.

Щодня читаю в Донауцайтунгу про вбивства і страти. Боюся за вас, прийшов сербський лист із маркою короля Петра. Постійно думаю, як ви, що робите, як одягнені, що ви їли. Бережіться дизентерії і тифу, тут вони дуже поширені. Добре, що Піна цікавиться тваринками. І в мене в кімнаті, крім вошей і щурів, жило ціле царство тварин: миші, таргани і блохи. Простирадла після битв із клопами виглядали так, ніби хтось їх посипав чорницями і полежав на них.

Вересневого пополудня Івана теж лягає на простелену чорничну ковдру і на свій дошовик. Так ніби театральний оператор світла заховав над кронами прожектори, і контраст між дрібними світлими плямами сонця крізь листя став м'якший, і перед тим, як Івана заплющить очі, світ закружляє, смерть стане коханням і кохання стрілкою компаса повернеться на інший бік, навпроти смерті, південь на півночі, схід на заході, Каонік перемістився ще далі, десь у Болгарію, і ліс, мов мох, вкриє весь рейх, і в косому сонячному промінні, яке зблисне крізь гілля, Івана бачить над собою трішки здійснений куточок губ і відчуває Віталієву теплу шкіру, що пахне вологою, походами і димом, Віталій коло неї і в ній, низьке ліщинове галуззя над самою землею гоїдається повільними рухами.

*Не буду тебе зарисовувати, щоб тебе не впізнали, якщо мене схоплять – я запам'ятаю тебе. Намалював би тебе всю, всю тебе, не складав би тебе з двох різних шматків, з голови однієї жінки і тіла іншої, як у Сніданку на траві. Тут їхній тимчасовий дім без вікон і дверей, дім з найнеобхіднішим, з ковдрою, чорницями і пляшкою вина, його тимчасовість – його краса, тимчасовість і запасний простір, оскільки простір, як дім із життям, завжди пов'язаний із часом: на пеньку, поруч із двома пікнікувальниками, зарисовані кола, які свідчать про вік колишнього дерева, слимак залишив на ньому свій слизистий слід, а павучок із ниточки, яку виткав з самого себе, окреслив свій дім як пастку. Івана і Віталій лежать у тому прихистку без стін, до якого ніхто не увірветься, вони лежать у траві без сніданку, без старіння, у часовій обмеженості без просторових меж, Івана згадує колись контрадикторні, а тепер такі гармонійні Адріянові слова: *Насолоджуйтеся красою, як ви її відчуваєте, а не роздумуйте, звідки вона... Якщо чуєте шурхт листя та його порухи у вечірньому вітрі, не дослуховуйтеся до нього, не намагайтеся збагнути, що він вам хоче розповісти... Мрійте, душо, мрійте, і будьте щасливі в своїх мріях.**

І вдруге, і втретє, і ще раз повторює те, що перетворюється на обряд посеред лісу, коли Віталій вкриє Івану і все скам'яніє, і він зупиниться, лише його тепло поволі перетікає у неї, вкриє її перед світом і береже її під собою, в тиші вони дослуховуються, як їх повільно сповнює кров, що заповзає під шкіру, від нього до неї і назад, тепло розливається ними, вони наповнюються ним поволі, з делікатною, але наполегливою силою, яка накочується неквапними, спочатку поодинокими, а потім сильними відлуннями.

[...]

Огрядна пара в дверях намагалася пройти вперед, вони поспішали винести німецьку швейну машину. З південним акцентом і приморським діалектом запитали, чому я її

продаю, а півтонами давали мені зрозуміти, що я їх не обведу навколо пальця, бо в будь-якому випадку вони підуть звідси як переможці. Знала, що в мене ніяк не вийде продати їм машину за оголошеною ціною, крім того, я ще поспішала, тож погодилася на їхню шалену знижку. Майже ображені, що в них пішло все так гладко, вони на останок роззиралися по кімнаті, щоб второпати, чи вдасться їм виторгувати ще щось, аби отримати хоча б задоволення від торгів. Юнона підморгнула в бік старої зінгерки в куті, яка вже давно служила як частина меблів, а не як швейна машинка.

«Це не продається»

«Ми візьмемо». Із задньої кишені штанів він вийняв пожмакану двадцятку і простягнув мені.

«Це не продається. Не продається. Не знаю, як вам пояснити. Вона займана.»

«Займана? Ти маєш на увазі зайнята, чи не так?» - сказала вона між приступами сміху.

«Вона ж не дівчина» - доповнив він її, коли посерйознішав. «Ну добре, дваццять п'ять»

«Продаю лише оту в цитриновій валізі»

Знову засміялася.

«Вона має на увазі лимонній», - боснійка повернулася до чоловіка. Потім подивилася на мене. «А валіза це словенською щось інше».

